KURULUŞUNUN 15. YILINDA AKSAKALLAR KONSEYİ

Hava SELÇUK*

Özet: Geçmişten günümüze Türk kültür tarihinin önemli bir ögesi olan Aksakal kavramı ve buna ilişkin değerler ve uygulamalar dini, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda günümüze kadar kullanılagelmiştir. Aksakallar kavramının 21. yüzyıldaki vücut bulmuş hali "Aksakallar Konseyi" olarak karşımıza çıkmaktadır. 2024 yılı itibarıyla 15. düzenlenen "Aksakallar Konseyi"nin çalışmaları incelenerek bu süreçte faaliyetleri, katılımcı üye ülkeleri ve kimler tarafından temsil edildikleri, amaçları ve hedefleri değerlendirilerek çalışmaları irdelenmiştir. Aksakallar Konseyi başlangıçta sadece tavsiye kararı verecek bir danışma kurulu olarak düşünülmüş ve son dönemlerde yönetmeliği değiştirilerek daha fazla Türk dünyasının meselelerine katkı sağlamaları amaçlanmıştır. Aksakallar Konseyinin 15 yıllık süre zarfında yapısı, katılımcı üye ülkeler ve bunların faaliyetleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Aksakallar Konseyi, Azerbaycan, Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan*

Council of Aksakals on the 15th Anniversary of Its Foundation

Abstract: The concept of Aksakal, which is an important element of Turkish cultural history from past to present, and related values and practices have been used in religious, political, social and cultural fields until today. The embodiment of the concept of Aksakals in the 21st century is the "Council of Aksakals". The work of the "Council of Elders", which was organized for the 15th time as of 2024, was examined and its activities, participating member countries and by whom they are represented, their aims and objectives were evaluated and their activities were examined. The Council of Elders was initially conceived as an advisory board that would only make advisory decisions, and recently its regulations have been changed to contribute more to the issues of the Turkic world. The structure of the Council of Elders, the participating member countries and their activities over a period of 15 years are presented.

Keywords: *Council of Aksakals, Azerbaijan, Turkey, Kazakhstan, Kyrgyzstan*

Giriş

Türk kültüründe renklerin farklı anlamlar içerdiği bilinmektedir. Ak-beyaz-ürüng kelimeleri genellikle aynı rengi ifade etmek amacıyla Türk kültüründe kullanılmışlardır. Fakat kelimenin ak, beyaz ve ürüng kelimelerinin kullanımı farklılık arz etmektedir. Ak saçlı ile beyaz saçlı farklı anlamlar ifade etmektedir. Ak renk, tecrübeli olma, kocalık, deneyimli olma yaşlılık ve büyüklüğü ifade etmektedir. Aksakallılar meclisi tarihte kurulan Türk devletlerini birçoğunda mevcuttur. Aynı zamanda gök veya aksakallı kocalar, çok eski tarihlerden beri Türk mitolojisi içerisinde sürekli yer edinmişlerdir. Dede Korkut yani Korkut Ata da aksakallı kocalardan biridir. Aklık ve aksakallılık, büyük kocaların ve velilerin sembolü haline dönüşmüştür (Selçuk, 2022: 212)

Türk halk kültüründe bilgeliğin simgesi olarak kullanılan *Aksakal* kavramı hikmet ve bilgi sahibi olup insanlara yol gösterme becerisi olan kişilere verilen bir ünvandır. Türk kültüründe Aksakallı olarak nitelendirilen ve bir çeşit danışman/rehber kimliği olan bilge kişilerin, devlet yönetiminde etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Tarihsel olarak şekillenen Aksakal kavramın Kazak, Kırgız ve Özbekler arasında da aynı şekilde devam etmektedir. Aksakalların toplantı ya da merasimlerde en önde yer almaktadırlar ve oturdukları yerde en ön saflardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin muhtarlık teşkilatı bünyesinde yer alan "*ihtiyar heyeti"*nin aynı şekilde aksakallar kökeninden geldiği söylenebilir. Aksakallılık Türk töresinde çok önemli bir yer işgal etmektedir. Türk Devletleri Teşkilatı'nın organizasyon şeması içinde Aksakallar konseyinin yer bulması, tarihi ve kültürel değerlere atfedilen önemin bir işaretidir (Akçapa 2023: 486).

Aksakal unvanı, Türklerin, İslam öncesi inançlarında, Gök Tengri'nin görevlendirdiği, insanlara bir anda görünerek yardım edip onların dertlerini çözen kötülüklerden kurtaran uhrevi, efsanevi bir varlık olarak bilinmektedir. Kırgız, Kazak ve Özbek boylarında, köyün sahibi, yöneticisi olan kimselere aksakal unvanı verilmiştir. Kazak Hanlığında, Aksakallar, yerel bölge beyleri, yöneticileri mahiyeti kazanmışlardır. Mesela " *Aul: Türkistan*

* Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi/Kayseri, hselcuk@erciyes.edu.tr/ /0000-0002-9136-9158

DOI :10.30546/100981.1.2024.0142

coğrafyasında içinde aşiretin yaşadığı en küçük yönetim merkezidir. Başında halk tarafından seçilen aksakal bulunur. Umera-ı Azam: Hive Hanlığı'nda büyük emirler adıyla anılan Divan-ı hümayun üyesi emirlerdir. Urunişin aksakalı adıyla da anılırlar"(Akar, 2018: 345, 350, 429)

Geçmişten günümüze Türk kültür tarihinin önemli bir ögesi olan Aksakal kavramı ve buna ilişkin değerler ve uygulamalar dini, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda vücut bulmuş ve günümüze kadar kullanılagelmiştir. Gündelik hayattan devlet ve hukuk düzeninde, tarihî hadiselerde, masal, destan, efsane ve roman gibi edebî ürünlere Aksakal kavramını görmek mümkündür. Çağımızda Türk Devletleri Teşkilatı "Aksakallar Konseyi" bunun somutlaşmış en büyük örneğidir (Arzu, 2023: 957-967).

1.Aksakallar Konseyinin Kuruluşu ve Amacı

Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirveleri süreci, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası ortak dil konuşan ülkeler Türkiye ile Güney Kafkasya'da Azerbaycan; Türkistan'da Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'ın katılımıyla bir platform olarak başlamıştır. 1992 yılında Türkiye'nin girişimiyle başlayan bu süreç kapsamında bugüne kadar on defa "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi" gerçekleştirilmiştir. "*Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşması*" mevcut süreci kurumsallaştırmak amacıyla Nahçıvan'da 3 Ekim 2009 tarihinde gerçekleştirilen 9. Zirve'de Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan tarafından imzalanmıştır. Nahçıvan Anlaşması'nın 9. Maddesinde Aksakallar Konseyi şu şekilde tanımlanmaktadır: Türk Dil Konuşan Ülkeler Aksakallar Konseyi(Aksakallar Konseyi), Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği'nin himayesinde faaliyet gösteren bir danışma teşekkülüdür. "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" veya kısaca "*Türk Konseyi"* olarak adlandırılan kuruluş, *Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Konseyi* ve İstanbul'da yerleşik Sekreterya'dan oluşmaktadır(https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa-Resmi gazete).

Asakallar Konseyi, faaliyetlerini, Türk Konseyi üye ülkelerinin ortak kültürü, dili, tarihi ve gelenekleri temelinde yürütmektedir. Türk Dili Konuşan Ülkeler teşkilatının Aksakallar Konseyi'nin temel amaçları ve görevleri;

"1.*Dışişleri Bakanları Konseyi'ne ve Devlet Başkanları Konseyi'ne, Nahçıvan Anlaşması ikinci maddesi ile tanımlanan alanlarda üye ülkeler arasında işbirliğini geliştirmek amacı ile Türk Konseyi fikirlerinin, tekliflerinin, uygulama önerilerinin, konseptlerin, analitik ve bilgilendirici evrakların, eylem planlarının, programların ve raporlarının iletilmesi;*

2.Ülke yetkililerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve iş çevrelerinin ve üye ülkelerin diğer ilgili kurumlarının temsilcilerinin katılımı ile üye ülkeler arasında işbirliğinin ve anlayışın geliştirilmesi ile ilgili meseleleri tartışmak üzere çalışma gruplarının oluşturulması,

3.Üye ülke halklarının tarihi, kültürel, dilsel, yüksek manevi ahlaki değerlerinin ve geleneklerinin desteklenmesi, korunması ve geliştirilmesi,

4.Üye ülkeler arasında işbirliğinin ve mutabakatın arttırılması amacıyla uluslararası konferanslara, seminerlere, çalıştaylara ve diğer girişimlere katılmak,

5.Faaliyetleri hakkında tahminlerin, bütçe ve mali raporların yanı sıra taslak programların, planların, raporların tartışılması ve kabul edilmesi.

6.Türk Dili Konuşan Ülkeler Aksakallar Konseyi eşit temsil ilkesine dayanarak, her bir üye ülkeden bir temsilciden oluşmaktadır.

7.Aksakallar Konseyi oturumları yılda iki kere kural olarak Türk Dili Merkezleri'nde ya da üye ülkelerin temsilcileri tarafından kararlaştırılacak olan bir toplanma yerinde düzenlenmektedir. Oturumlara ülke başkanı başkanlık etmektedir.

8. Olağanüstü Aksakallar Konseyi oturumları, koordinatör tarafından, aynı zamanda üyelerin çoğunluğuyla desteklenmesi durumunda, danışmanların birince gönderilen bir istek üzerine düzenlenebilmektedir.

9.Aksakallar Konseyi kararları ve önerileri, Türk Keneşi Dışişleri Bakanları Konseyi ve Türk Keneşi ülkeleri devlet başkanları için bir danışma niteliği taşımaktadır.

10.Aksakallar Konseyi kararları ve önerileri, protokol, rapor ve yayınlar şeklinde düzenlenmekte, koordinatör tarafından imzalanmaktadır.

11. Aksakallar Konseyi'nin oturum protokolleri, üye ülkeler arasında, sekretarya tarafından, üyelerin ulusal dilleri ve İngilizce olarak hazırlanmakta ve dağıtılmaktadır"(İpek, 2017: 176-177).

Aksakallar Konseyi üye devlet halklarını tarihi, kültürel, dilsel yüksek manevî ahlaki değerlerin ve geleneklerinin desteklenmesi, korunması ve geliştirilmesi amacıyla çalışmaktadır. Ayrıca, Türk dünyasında sembolik bir konumu da olan Aksakallar Konseyi bu açıdan da Türk Devletleri Teşkilatı'ye özgü bir uluslararası örgüt organı olarak öne çıkmaktadır(Erkiner-Eray, 2022: 232-234).

Türk Keneşi içerisinde yer alan, çağdaş uluslararası kuruluşların geleneksel yapılarından farklı ve benzersiz bir varlık olan Aksakallar Konseyi, Türk toplulukları içerisinde saygın bir yeri olan kişilerden oluşuktadır. Devlet adamlarının, akademisyenlerin bilgi ve tecrübelerinden faydalanılarak bölgede yaşanan yaygın sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Bölgesel ve küresel zorluklarının çözümünde önemli bir yenilikçi yaklaşımı ortaya koyarak Türk Konseyi'nin danışma organı olan Aksakallar altı ayda bir toplanarak görüş ve önerilerini sunar(*2017 Annual Repor)*.

Aksakallar Konseyin 15 defa toplandığını biliyoruz. Bu toplantılardan bazılarında alınan kararlarla ilgili fazla bilgimiz olmamakla beraber 6 Ağustos 2015'te Gebele'de düzenlenen 9. toplantısında ortak Türk tarihi, ortak coğrafya kitabı konusunda fikirler sunulmuştur(Karin, 2015: s.43). Aksakallar Konseyinin faaliyetleri Türkiye'nin başkanlığı döneminde ilerleme kat ederek gelişmeye başladı. Türkiye Cumhuriyeti eski Başbakanı Binali Yıldırım, deneyimli bir devlet adamı olarak Aksakallar Konseyi'ne başkanlık etmekte ve onun bu göreve gelmesiyle birlikte Türkiye kamuoyunda da Aksakallar Konseyi ve faaliyetleri daha fazla tanınır hale gelmiştir. Aksakallar Konseyi Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından kabul edildi. Aksakallar Konseyine benzer kurumlar diğer uluslararası ve bölgesel yapılarda mevcut değildir. Bu nedenle kültürün önemli bir unsuru olan tecrübe sahibi, deneyimli kişilerin bu konseyde yer alması önemlidir (Mustofaev, 2022: 117).

2.Basında Aksakallar Konseyi ile İlgili Köşe Yazıları

AK Aksakallar Konseyi Başkanı olan Binali Yıldırım'ın "aksakallı" konusunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile aralarında geçen konuşmayı şu şekilde ifade etmiştir: " *Başbakanım sakal nerede, sakalını göstererek sakal aksakal ama sakal yok. Ben ne diyorum bak sakal sende sıfat bende. Geçen bütün aksakallar tanışmak için topladık, şubatın başında İstanbul'da. 2 gün toplantı yaptık, beyin fırtınası yaptık aksakallılar olarak. Ne yapabiliriz, Türk devletleri coğrafyasında. Nasıl devletlerimize, yöneticilerimize faydalı olabiliriz bir eylem planı hazırladık ona göre de Cumhurbaşkanımıza götürdüm. Oturduk etrafına şöyle bir baktı 'aksakallılar nerede' dedi. Dedim ki 'Sayın Cumhurbaşkanım buradaki 6 tane ne sakal var ne bıyık var bizde hiç değilse bıyık var iyi bir başlangıçtır' dedim. Tabi aksakalın asıl ifade ettiği mana bir akil insan olmak. Yani yöneticilere, ülkeye, ülkenin meselelerine karşı yönetimlere gerekli bilgileri hiçbir beklenti olmadan, hiçbir hesap kitap olmadan anlatmaktır. İyi gideni de gitmeyeni de anlatmak. O yüzden aksakal müessesi Türk dünyasında çok önemseniyo*r"(haber.tgrthaber.com.tr).

Hüseyin Raşit Yılmaz'ın 3. *Yılında Türk Konseyi* başlıklı 21 Mart 2013 tarihli yazısında 1992 yılından 2010 yılına kadar ki Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin

faaliyetlerinde bahsedilmektedir. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan kurucu üyeleriyle birlikte atılacak adımlar ve bu süreçte faaliyetlerin ne olduğu irdelenmiştir. 2010 yılında bu kurula Büyükelçi Halil Akıncı'nın atanması ile kısa sürede çok mesafeler kat edildiği özellikle ekonomik anlamda çalışmalar yapıldığı ve bu süreçte Aksakallar Konseyinin kurulduğundan bahsederek 2013 yılına kadar ki Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin çalışmalarından bahsetmiştir(yenicagri.com).

Meb Emk.Şb.Md.TES Eski Gnl Skr Yaşar Yeniçerioğlu 13 Ekim 2017 tarihli yazısında 2017 yılına kadar Aksakallar Konseyinin toplantılarından ve alınan kararlardan bahsederek toplam 11 Aksakal Konsey toplantısının yapıldığını ilk Kazakistan'ın başkenti Astana'da 2010 Aralık ayında yapıldığından fakat bununla ilgili her hangi bir bilgi bulunmadığından bahsettikten sonra en son 2016 yılında yine Kazakistan'ın başkenti Astana'da 17 Ağustos 2016'da yapılan toplantıdan sonra 2017 yılında herhangi bir toplantı yapılmadığından bahsetmektedir(kamudannethaber).

Gurur Akosman "Türk Konsey'i" başlığını taşıyan 25 Eylül 2019 tarihli yazısında 1 Kasım 2010 tarihinden bu yana İstanbul'da faaliyet gösteren Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Sekretarya'nın başına Büyükelçi Halil Akıncı, üç yıllığına, Türk Konseyi Genel Sekreteri olarak atanmıştır. Büyükelçi (E) Akıncı Genel Sekreterlik görevini 16 Eylül 2014 tarihinde Ramil Hasanov'a devretmiş olduğundan bahsetmektedir. Türk Konseyi VI. Zirvesinin Kırgızistan'da düzenlenmesinin planlandığından bahsetmiştir(yenicagri.com).

Murat Gülşün "AKSAÇLILAR. (Türk tarihinin olmazsa olmazları)" başlıklı 12 Nisan 2022 tarihli yazısında tarihi süreçteki mitolojik Aksakallılar ve günümüzdeki Aksakallar yansımasından bahsetmektedir. Bir olgu olarak öne çıkan lider, kahraman tipindeki kişileri Aksakallar olarak nitelendirmektedir(haberinioku.com).

Üzeyir Bıyıklı "Yaşayan Aksakallılar" başlıklı ve 27 Ağustos 2021 tarihli yazısında Kırgızistan coğrafyasında halan daha devam eden bir geleneğin parçası olarak varlıklarını sürdüren Aksakalların Türkiye coğrafyasındaki anlamı ve fonksiyonundan bahsetmektedir. Konuyla ilgili olara "Bu konuda Türk tarihine derinlemesine daldığımızda ve günümüzde belirgin olarak Kırgızlarda gördüğümüz Aksakallı örgütlenmesinin başka bölgelerde de izlerinin olması bu durumun var olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. Aksakallıların resmiyette herhangi bir yetkisinin olmaması onların gelenek ve göreneklerine bağlı kişiler ve toplum üzerinde etkisinin ne derece büyük olduğunu iyi anlamamız lazım" demektedir(gazetegercek.com).

3.Kuruluşunun 15. Yılında Aksakallar Konseyi

Aksakallar Konseyi Nahçıvan Antlaşmasıyla kurulmuş bir danışma meclisidir. Aksakallar Konseyi Tüzüğü'ne göre Konseyin ana amaçları ve görevleri şunlardır:

1. Türk Konseyi Dışişleri Bakanları Konseyi ve Devlet Başkanları Konseyi'ne, işbirliği geliştirilmesi amacıyla görüş, öneri, pratik tavsiyeler, kavramlar, analitik ve bilgilendirici belgeler, eylem planları, programlar ve raporlar sunmak;

2. Devlet yetkilileri, STK'lar, akademik ve ticari çevreler ile Üye Devletlerin diğer ilgili kurumlarının temsilcilerinin katılımıyla Üye Devletlerarasında işbirliği ve anlayışın geliştirilmesi konusunu tartışmak için çalışma gruplarının oluşturulması;

3. Üye Devletlerin halklarının tarih, kültür, dil ve geleneklerinin yüksek manevi-ahlaki değerlerinin desteklenmesi, korunması ve geliştirilmesi;

4. Üye Devletlerarasında işbirliği ve anlayışı ilerletmeyi amaçlayan uluslararası konferanslara, seminerlere, çalıştaylara ve diğer girişimlere katılmak;

5. Taslak programların, planların, raporların yanı sıra faaliyetleri hakkında tahmin, bütçe ve mali raporun tartışılması ve benimsenmesi. Tüzüğe göre bu konseyde her üye devletin bir temsilcisi olacak, yılda iki kez toplanacak, kararları ve önerileri ise tavsiye niteliğinde olacaktır. Hem tüzük hem de Konseyin faaliyetleri incelendiğinde Konseyin

toplantı yapıp rapor hazırlamak dışında bir misyonu neredeyse yoktur. Bu bağlamda Türk dünyasında devlet gücü dışında kullanılabilecek en etkin aktör potansiyeline sahip Aksakallar Konseyi, alana inmeden, sadece bir danışma ve tavsiye verme birimi olarak edilgen kalmıştır(Okyar, 2018: 409-422).

Türkmen halkının Milli Lideri, Aksakallar Konseyi'nde yaptığı konuşmada Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde işbirliğinin daha da geliştirilmesine yönelik önerilerini dile getirdi. Haberde belirtildiği üzere Türkmenistan Halk Konseyi Başkanı ilk olarak, milletler arasında dostluk ve kardeşliğin güçlendirilmesi, birlik ve bütünlüğün güçlendirilmesi, yaşlı nesil olarak düzgün, çalışkan gençlerin yetiştirilmesi yönünde gerçekleştirilen hizmetleri dikkate alınarak Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi'nde "Kıymetli Aksakal" unvanının ve nişanının oluşturulmasını önerdi. Türkmen halkının Milli Lideri ayrıca, konseyin çalışmalarının dünya toplumuna geniş çapta duyurulması için, Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi bünyesinde bir yazı işleri bürosunun oluşturulmasını, ileride buradan özel bir gazete veya derginin yayınlanmasını ve bir internet sitesinin açmasının faydalı olabileceğini belirtti. Kahraman Arkadağ, Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi'nin 12 Mart'ta yapılacak 15'inci toplantısının sonuçlarına ilişkin taslak bildiri hazırlandığını söyledi ve ilişkilerin yeni bir seviyeye ulaşmasını ve Türk halklarının yararına, büyük çalışmalara imza atılmasını teşvik edecek belgenin kabul edilmesini teklif etti. Toplantı sonunda Türkmen halkının Milli Lideri, Türkmenistan Halk Konseyi Başkanı Gurbangulı Berdimuhamedov, herkese sağlık, aile esenliği ve çalışmalarında başarılar diledi(turkmenportal.com).

10. Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi 16 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da gerçekleşmiştir. Bu toplantıda resmi olarak Türk Konseyi'nin kurulduğu ilan edilmiştir. Türk Konseyine emekli büyükelçi Halil Akıncı genel sekreter olarak atanmıştır. Türk Konseyinin bünyesinde Aksakallar Konseyi de kurulmuştur(tepav.org).

İlk Aksakallar Konseyi toplantısı Aralık 2010 tarihinde Kazakistan'ın Astana şehrinde yapılmıştır(turkicstates.org). Bu toplantı ile ilgili her hangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

İkinci Aksakallar Konseyi toplantısında Türk Dünyası için ortak alfabe, ortak tarih ders kitaplarının yazılması, Türk konseyinin logosunun oluşturulması, Dünya Kültür mirası listesi için öneri olarak sunulacak Türk eserlerinin listesinin belirlenmesi yönünde tavsiye kararları ele alınmıştır. Ayrıca Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığı elde etmelerinin 20. yılında çalıştaylar ve benzeri faaliyetlerin yapılması ve Almatı'da 20-21 Ekim tarihinde yapılacak olan Türk Konseyi'nin birinci zirvesine sunulmak üzere rapor hazırlanmıştır(turkicstates.org).

Üçüncü Aksakallar Konseyi 6-8 Haziran 2012 tarihinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de toplanmıştır. Toplantıya üye ülkeleri temsilen Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye Cumhuriyetinden üst düzey yöneticiler katılmıştır. Kazakistan'ı Kazakistan Avrasya Milli Üniversitesi Türkoloji Bölüm Başkanı *Şirinbek Koylıbayev*, Kırgızistan'ı Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov* Azerbaycan'ı Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı *Budag Budagov* ve Türkiye Cumhuriyetini Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri *Pro.Dr. Mustafa İsen* temsil etmişlerdir. Toplantıya moderatörlük olarak Türk Konseyi Genel Sekreteri Halil Akıncı tayin edilmiştir. Toplantı öncesi Aksakallar Konseyi Azerbaycan'ın merhum Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in mezarı ve Şehitler Hıybanı'na ziyarette bulunmuşlardır. 7 Haziran 2012 tarihinde Konsey üyeleri Azerbaycan Başbakanı Artur Rasizade tarafından kabul edilmişlerdir. Aksakallar Konsey üyeleri daha sonra Gebele ve Şeki şehirlerine giderek şehirlerin valileri ile temasta bulunmuşlar ve bölgenin tarihi yerlerini ziyaret etmişlerdir. Aksakallar Konseyi yapmış olduğu toplantıda Türk dünyasının tarih, kültür ve dil alanlarında yürütülen işbirliği konularını ele almıştır. Toplantıda "Eğitim, Bilim ve Kültür İşbirliği" konulu Bişkek'te

yapılacak 2. Türk Konseyi Zirvesi'ne hazırlık mahiyetinde görüşler sunarak tavsiye niteliğinde raporlar hazırlanmıştır(turkicstates.org).

Dördüncü Aksakallar Konseyi toplantısı 10-11 Aralık 2012'de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin önemli bir şehri olan İzmir'de yapılmıştır. **2012 yılında 2. kez Aksakallar Konseyi toplanmıştır** Toplantıda 6-8 Haziran 2012 de Bakü'de yapılan toplantıya Azerbaycan'ı temsilen katılan Budag Budagov anısına saygı duruşunda bulunuldu(turkicstates.org). Coğrafya bilimine büyük katkılarda bulunan Budag Budagov 1928 "Ermenistan" Zangibasar'da Bölgenin Çobankara köyünde doğdu. Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Konseyi Başkanı idi. Kendini ilme adamış bilim adamı, yorulmak bilmez araştırmacı Budag Budagov bilim tarihinde sonsuza kadar yaşama hakkını kazanmış bir kişidir. 1 Kasım 2012 tarihinde vefat etmiştir(C Cəfərov-Allahverdiyev, 2017: s.78-82). Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkan yardımcısı ve milletvekili *Fattah Heydarov*, Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov,* Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Türk Akademisi Başkanı *Şakir İbrayev,* ve Türkiye Cumhuriyetini temsilen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri *Prof.Dr. Mustafa İsen* katılmıştır. Toplantının moderatörlüğünü ise Türk Konseyi Genel Sekreteri Halil Akıncı yapmıştır(turkicstates.org). Toplantıda Türk Konseyi çerçevesinde tarih, kültür ve dil alanlarında yürütülen işbirliği konuları ele alınmıştır. Toplantı sonunda Devlet başkanlarına sunulmak üzere kabul edilen tavsiye kararlarının yer aldığı protokol imzalanmıştır (turkicstates.org).

Beşince Aksakallar Konseyi 29-30 Mayıs 2013 tarihinde Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde yapılmıştır. Toplantıya Türk Konseyi Genel Sekreteri Halil Akıncı yapmıştır. Bir önce toplantıda alınan kararlar ve sekretaryanın faaliyetleri konusunda katılıcı ülkelerin temsilcilerine bilgi verilmiştir. Aksakallar Konsey üyeleri Türk Üniversiteler Birliği 2. Toplantısına Bişkek'te katılmışlardır. Ayrıca Yusuf Balasagun Kırgız Milli Üniversitesinin 80. Kuruluş yıldönümü etkinliklerine iştirak etmişlerdir(kamudannethaber.com).

Altıncı Aksakallar Konseyi 24 Ekim 2013 tarihinde Türkiye'de Eskişehir ilinde toplanmıştır. *2013 yılında 2. kez Aksakallar Konseyi toplanmıştır***.** Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov,* Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov*, Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senator *Adil Ahmetov* ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri *Prof.Dr. Mustafa İsen katılmıştır.* Toplantının moderatörlüğünü ise *Türk Konseyi Genel Sekreteri* Halil Akıncı yapmıştır (turkicstates.org). Toplantıda yine Türk Kengeşi çerçevesinde tarih, dil ve kültür alanındaki yürütülen işbirlikleri ele alınmış ve kabul edilen tavsiye kararları için protokol imzalanmıştır. Bu toplantıda daha sonraki toplantıya iştirak etmeleri için Türkmenistan ve Özbekistan Cumhur başkanlarına çağrıda bulunulmuştur. Dönemin Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Karimov ve Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguly Berdimuhamedov'dur(turkicstates.org). Bu çağrı Türk dünyasında birlikteliğin sağlanması açısında önemlidir.

Yedinci Aksakallar Konseyi 21-22 Nisan 2014'te Kazakistan'ın Almatı şehrinde yapılmıştır. Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov*, Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov*, Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov* ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri *Prof.Dr. Mustafa İsen* ve ayrıca Türk Adamesi Başkanı Darhan Dırali katılmıştır. katılmıştır. Toplantının moderatörlüğünü ise *Türk Kengeşi Genel Sekreteri* Halil Akıncı yapmıştır(turkicstates.org). Toplantıda daha önceki toplantılarda kararlaştırılan çeşitli öneriler hakkında bilgi verilerek 4. Türkiye'de 2014 yılında yapılacak olan Türk Kengeşi Zirvesinde görüşülecek konular hakkında protokol imzalanmıştır. Bu konular;

"*1. 8-14 Eylül tarihlerinde Kırgızistan'da gerçekleştirilecek Göçebe oyunları, ekonomik alanda mevcut işbirliğinin diğer alanlara genişletilmesi,*

2. üye ülkelerin diasporalarının Bölgesel Merkezlerinin kurulması,

3. Ekonomik alanda mevcut işbirliğinin diğer alanlara genişletilmesi Şeki, Doğu Kazakistan, Oş ve Bursa arasında dört taraflı işbirliğine ilişkin konular" (turkicstates.org).

Sekizinci Aksakallar Konseyi 27-28 Ekim 2014 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te toplandı. *2014 yılında 2. kez Aksakallar Konseyi toplanmıştır.* Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov*, Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Milli Yazarı Sayın Beksultan Zhakiev, Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov* ve Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Cumhuriyeti Bişkek Büyükelçisi Metin Kılıç'ın katıldığı toplantının moderatörlüğünü ise Türk Keneşi Genel Sekreteri Ramil Hasanov yaptı (turkicstates.org). Toplantıda;

" 1.Türk Üniversiteler Birliği çerçevesindeki Orhun süreciyle öğrenci ve akademisyenlerin değişimi ele alında.

2.Isık Göl'de 8-14 Eylül tarihinde gerçekleştirilen "1. Göçebe Oyunları"'nın sonuçları değerlendirildi. Göçebe Kültür Mirası Merkezi'nin kurularak bundan sonraki süreçte göçebe oyunlarının düzenli yapılması tavsiye edildi.

3. Ekonomik anlamda Şeki, Öskemen, Oş ve Bursa arasında dört taraflı işbirliğine ilişkin konular tekrar ele alındı.

4.Toplantı sonunda Devlet Başkanlarına sunulmak üzere kabul edilen tavsiye karalarını içeren bir protokol imzalandı"(turkicstates.org).

Dokuzuncu Aksakallar Konseyi 6-7 Ağustos 2015 tarihinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde toplanmıştır. Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov*, Kırgızistan Aksakalı Beksultan Zhakiev'e vekaleten Kırgız Cumhuriyeti Bakü Büyükelçisi Aydjigit Buranov, Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov* ve Türkiye Cumhuriyeti Türkiyeni Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Mustafa İsen'in katıldığı toplantının moderatörlüğünü ise Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov yapmıştır(turkicstates.org). Toplantıda;

" 1. Türk Akademisi tarafından hazırlanan Ortaokul 8. sınıf öğrencileri için Ortak Türk Tarihi ders kitabı programı ve "Türk Devletlerinin Entegrasyon Konsepti 2. 2016 yılında Kırgızistan'da

2. Uluslararası Göçebe Oyunları'nın gerçekleştirilmesi, Bişkek'te Uluslararası Türk Spor ve Göçebe Merkezi'nin kurulması

3. Türk Keneşi Üye Ülkelerinin diasporalarının Bölgesel Merkezlerinin kurulması,

4. Üye ülkelerde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve Meclis seçimlerine Türk Keneşi tarafından gözlemcilik yapılması,

5.Toplantı sonunda Devlet Başkanlarına sunulmak üzere kabul edilen tavsiye karalarını içeren bir protokol imzalanmıştır. Bir sonraki toplantının Ekim 2015'te Sakarya'da düzenlenmesi kararlaştırılmıştır"(turkicstates.org).

Onuncu Aksakallar Konseyi 25 Aralık 2015 tarihinde Türkiye'de İstanbul şehrinde toplanmıştır. *2015 yılında 2. kez Aksakallar Konseyi toplanmıştır***.** Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov*, Kırgızistan adına Milli Yazar *Beksultan Zhakiev*, Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov* ve Türkiye Cumhuriyeti Türkiyeni Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili *Prof.Dr, Mustafa İsen'in* katıldığı toplantının moderatörlüğünü ise Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov yapmıştır(turkicstates.org). Türk Keneşi 6. Zirve'sinin konusunun Gençlik ve Spor olmasını göz önünde bulundurarak bu alanlarda 2016 yılında gerçekleştirilebilecek faaliyetler, siyasi, ekonomik, kültürel, eğitim, ulaştırma, turizm ve benzeri konularda Türk Keneşi'nin gelecek faaliyetlerine ilişkin konular ele alınmıştır.

Toplantı sonunda Devlet başkanlarına sunulmak üzere tavsiye karalarını içeren bir protokol imzalanacaktır(turkicstates.org).

On birinci Aksakallar Konseyi 18-19 Ağustos 2016 tarihinde Kazaksitan'ın Astana şehrinde toplanmıştır. Sakarya Milletvekili ve Aksakallar Konseyi üyesi *Mustafa İsen'in*, Türk Konseyi Genel Sekreterliğince 18-19 Ağustos 2016 tarihlerinde Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenecek olan Aksakallar Konseyi 11'inci Toplantısı'na katılmasına ilişkin (3/814) tezkire kabul edilmiştir.(26609) (tbmm.gov). Toplantıda;

"1.İkinci Dünya Göçebe Oyunları,

2.Ortak Türk Tarihi Kitabı

3. Türk Konseyi'ne bağlı örgütlerin faaliyetleri,

4. Altıncı Türk Konseyi Zirvesi ile alakalı konular tartışılmıştır"(İpek, 2017: s.176-177).

On ikinci Aksakallar Konseyi 9-11 Şubat 2022'de Türkiye Cumhuriyetinin İstanbul şehrinde toplanmıştır. Konsey heyetinde Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi Başkanı ve AK Parti Genel Başkanvekili *Binali Yıldırım* ile Azerbaycan Aksakalı *Hasan Hasanov*, Özbekistan Aksakalı *Bakhtiyor Sayfullahev*, Kırgızistan Aksakalı *Medetkhan Sehrimklov*, Kazakistan Aksakalı *İkram Adyrbek* ile Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri *Baghdad Amreyev* yer aldı (beyazgazete.com). Aksakalların konseyde aldıkları kararlar;

"1.Konseyin yeni güncellenen ve kabul edilen Yönetmeliği başta olmak üzere çeşitli konularda görüş alışverişinde bulundular.

2.Türk Dünyası Başkentleri Girişimi, Türk Dünyası Gençlik Girişimleri

3. 2022 Türk Dünyası Kültür Başkenti Bursa'nın açılış programı,

4.Bu yıl Bursa'nın İznik kentinde düzenlenecek 4. Dünya Göçebe Oyunları,

5.Orhun Değişim Programı başta olmak üzere Türk Üniversiteler Birliği'nin çalışmaları

6. Ortak Tarih, Coğrafya ve Edebiyat Ders Kitaplarının hazırlık çalışmaları

7.Gündem maddeleri üzerinde müzakereleri takiben Aksakallar Konseyinin aldığı bir dizi tavsiye kararının, hazırlanacak protokolle Türk Devletleri Teşkilatı'na sunulması kararlaştırıldı.

8.Aksakallar Konseyi ayrıca, Genel Sekreter ve Sekretaryanın, Türk Devletleri Teşkilatı Üye ve Gözlemci Devletleri arasındaki işbirliği ve koordinasyonun genişletilmesindeki rolünden duydukları memnuniyeti dile getirdiler"(turkicstates.org *).*

On üçüncü Aksakallar Konseyi 8-9 Ağustos 2022'de Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te toplanmıştır. Kırgız Cumhuriyeti Parlamentosu Eski Başkanı Kırgız Aksakalı *Medetkhan Sherimkulov*'un ev sahipliğinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisi 28. Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti 27. Başbakanı, Aksakallar Konseyi Başkanı *Binali Yıldırım*'ın başkanlığında gerçekleştirilen Aksakallar Konseyi Toplantısına, Azerbaycan Cumhuriyeti Eski Başbakanı ve Dışişleri Bakanı *Hasan Hasanov*, Özbekistan Cumhuriyeti Âli Meclisi Gençlik, Kültür ve Spor Senatosu Komisyonu Başkanı *Bakhtiyor Sayfullayev*, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Senatosu Senatörler Konseyi Üyesi ve Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Kamu Konseyi Üyesi *Ikram Adyrbek* ve Dünya Türkmenleri İnsani Yardım Derneği Başkan Yardımcısı ve *Gurbanguly Berdimuhamedov* Hayır Kurumu İcra Direktörü *Rejep Bazarov* ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri *Baghdad Amreyev* katıldı (turkicstates.org).Toplantıda;

"1.*Aksakallar Konseyi, bölgedeki ve dünyadaki son siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler de dahil olmak üzere çeşitli konularda görüşmelerde bulundular.*

2.Mevcut koşullar göz önüne alındığında, Türk Devletleri Teşkilatı'nın Üye ve Gözlemci Devletleri arasındaki siyasi, ekonomik, güvenlik ve savunma sanayi alanlarında işbirliğinin güçlendirilmesinin artan önemini vurguladılar.

3.Aksakallar, Türk Dünyası'nın ortak tarihinin ortak bilimsel işbirlikleri, akademik yayınlar ve uluslararası konferanslarla küresel seviyede tanıtılması gerektiğini belirttiler.

4. Konsey, Genel Sekreter ve Sekretaryanın Türk Devletleri Teşkilatı Üye ve Gözlemci Devletlerarasındaki işbirliği ve koordinasyonu yaygınlaştırmadaki rolünden duydukları memnuniyeti dile getirdiler.

5.Toplantıda yaptığı konuşmada Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, Teşkilatın yaklaşan 9. Zirvesi'nin devam eden hazırlıklarını, gündemini ve zirvede ele alınacak önemli belgeleri Aksakallar Konseyi ile paylaştı.

6. Genel Sekreter, Konseyin Üye ve Gözlemci Devletlerarasındaki çeşitli işbirliği alanlarına katkıda bulunmadaki önemini vurguladı.

7.Genel Sekreter Konsey üyelerine ayrıca Şubat 2022'de İstanbul'da düzenlenen son Aksakallar toplantısında alınan tavsiye kararlarının uygulanması hakkında bilgi verdi.

8.Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım, yaklaşmakta olan Zirve'nin, çok önemli bir dönemde Devlet Başkanlarının kritik kararlarıyla Üye ve Gözlemci Devletler arasında halihazırda artmakta olan işbirliğini daha ileri bir seviyeye taşımak için geçen yılki İstanbul Zirvesi gibi tarihi bir kilometre taşı teşkil edeceğini kaydetti.

9.Türk Dünyası'ndaki ekonomi ve ulaştırma alanındaki işbirliğine vurgu yapan Yıldırım, Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Koridorunun (Orta Koridor) Türk Devletleri Teşkilatı Üye Devletleri için artan önemine dikkat çekti.

10.Binali Yıldırım ayrıca 29 Eylül-2 Ekim tarihlerinde Bursa'nın İznik ilçesinde düzenlenecek 4. Dünya Göçebe Oyunları'nın hazırlıkları ve organizasyonu hakkında Konsey üyelerini bilgilendirdi.

11.Kırgızistan Aksakalı Medetkhan Sherimkulov, Aksakallar Konseyinin fikir ve tavsiyelerini ifade etme fırsatı bulduğu Türk Devletleri Teşkilatı'nın yaklaşan 9. Zirvesi öncesinde, Konseyin toplanmasının öneminin altını çizdi.

12. Bölgedeki sistemsel değişikliklere ve bunun sonucunda ortaya çıkan ekonomik zorluklara atıfta bulunan Sherimkulov, yatırımlar ve ticari etkileşimler için özel sektöre kredi sağlayarak Türk Devletleri arasında ekonomik ve ticari işbirliğini artırmayı amaçlayan Türk Yatırım Fonu'nun zamanında devreye alınmasının önemini vurguladı.

13.Aksakallar ve Genel Sekreter, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Sadyr Japarov tarafından 8 Ağustos 2022 tarihinde kabul edildi"(turkicstates.org *).*

On dördüncü Aksakallar Konseyi 17-18 Ekim 2023 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant şehrinde toplanmıştır. Temsilcilerinin hazır bulunduğu toplantıya Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Osman Mert'in yanı sıra Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi Başkanı Sayın Binali Yıldırım, Azerbaycan Aksakalı Hasan Hasanov, Kırgızistan Aksakalı Medethan Şerimkulov, Kazakistan Aksakalı İkram Adırbek ile gözlemci üye olarak KKTC Aksakalı Tansel Fikri, Macaristan Aksakalı Attila Tilki ve Türkmenistan temsilcisi Recep Bazarov katıldı. Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Kubanıçbek Omuraliyev ve Türk Akademisi Başkanı Prof. Dr. Şahin Mustafayev de toplantıda yer aldı (tdk.gov.tr). Toplantıda;

1. 3 Kasım 2023 tarihinde Astana'da toplanacak olan Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi'nin yanı sıra Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde yürütülen çeşitli işbirliği alanları Aksakallar Konseyinde ele alındı

2. Ağustos 2022'de Bişkek'te yapılan toplantıda ortaya konan tavsiyelerin hayata geçirilmesi hususunda Sekretarya, Aksakallar Konseyini bilgilendirdi (turkicstates.org).

On beşince Aksakallar Konseyi 11-12 Mart 2024 tarihinde Türkmenistan'ın Aşkabad şehrinde toplanmıştır. Toplantıya Türk Devletler Teşkilatı Genel Sekreteri Kubaniçbek Omuraliyev başta olmak üzere Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Macaristan'dan gelen Aksakallar katıldı(trtavaz.com.tr). Türkmen halkının Milli Lideri, Türkmenistan Halk Konseyi Başkanı Gurbangulı Berdimuhamedov başkanlığında Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi'nin 15. Toplantısı gerçekleştirildi. Türkmen halkının Milli Lideri

Gurbangulı Berdimuhamedov da, Nisan 2022'den bu yana Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi üyesidir. Türkmen halkının Milli Lideri toplantıda yaptığı konuşmada, Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım'a, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Kubanıçbek Omuraliyev'e ve tüm Konsey üyelerine toplantının hazırlanmasındaki sürekli desteği, verimli çalışması ve işbirliği için teşekkür etti(turkmenportal.com).

Toplantıda; Binali Yıldırım konuşmasında ana başlıkları ile şu konulara değindi:

"1. Türk Devletleri Teşkilatı'nın büyük bir potansiyele sahip olduğunu ifade eden Binali Yıldırım Avrasya bölgesinin doğu ile batıyı birleştirdiğini söyledi. Türk Devletleri Teşkilatı'nın kimse için bir tehdit olmadığını, mevcut kaynakların savaşlar için değil bölgede huzur, barış ve refahın artırılması için kullanılması gerektiğini vurguladı.

2. Ukrayna - Rusya savaşının kazananının olmayacağını ifade eden Binali Yıldırım, İsrail'in ise Filistinliler üzerinde soykırım uyguladığın,ı dünyanın ise bu durum karşısında sessiz kaldığını söyledi.

3.Bölgedeki ticaretin sadece teşkilata üye ülkeler için değil, Asya'nın geneline katkı sağladığını ifade etti. Doğalgaz kaynaklarının Kafkaslar ve Anadolu üzerinden Avrupa'ya taşınması için Türk Devletleri Teşkilatı'nın üzerine düşen görevi yapması gerektiğini kaydetti.

4.Türk Devletleri Teşkilatı'nın 2040 vizyonu doğrultusunda ticaretten ulaşıma, ekonomiden kültürel faaliyetlere 20 değişik alanda işbirliğini artırdığını ifade edildi. Bölgede refahı artırmak ve sanayiyi teşvik etmek amacıyla Türk Yatırım Fonu'nun kurulma aşamasına geldiği ifade edildi

*5. Toplantıda doğumunun 300. yıl dönümü kutlanan büyük Türkmen şairi Mahtumkulu Firaki'nin tüm Türk Dünyasında çok sayıda etkinlikle anıldığı ifade edildi(*trtavaz.com.tr *).*

6. Konsey, 16. toplantısını Macaristan'ın Budapeşte kentinde gerçekleştirme kararı aldı"(turkicstates.org).

Aksakallar Konseyi Toplantıları(2010-2024)

	Tarih	**Yer**
10. Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi	15-16 Eylül 2010	Türkiye/İstanbul
1.Aksakallar konseyi	Aralık 2010	Kazakistan/Astana
2. Aksakallar konseyi	29-30 Eylül 2011	Türkiye/İstanbul
3. Aksakallar konseyi	6-8 Haziran 2012	Azerbaycan/Bakü
4. Aksakallar konseyi	10-11 Aralık 2012	Türkiye/İzmir
5. Aksakallar konseyi	29-30 Mayıs 2013	Kırgızistan/Bişkek
6. Aksakallar konseyi	24 Ekim 2013	Türkiye/Eskişehir
7. Aksakallar konseyi	21-22 Nisan 2014	Kazakistan/Almatı
8. Aksakallar konseyi	27-28 Ekim 2014	Kırgızistan/Bişkek
9. Aksakallar konseyi	6-7 Ağustos 2015	Azerbaycan/Gebele
10. Aksakallar konseyi	25 Aralık 2015	Türkiye/İstanbul
11. Aksakallar konseyi	17 Ağustos 2016	Kazakistan/Astana
12. Aksakallar konseyi	9-11 Şubat 2022	Türkiye/İstanbul
13.Aksakallar konseyi	8-9 Ağustos 2022	Kırgızistan/Bişkek
14. Aksakallar konseyi	17-18 Ekim 2023	Özbekistan/Semerkant
15. Aksakallar konseyi	11-12 Mart 2024	Türkmenistan/Aşkabad

Değerlendirme ve Sonuç

Aksakallar Konseyi toplam 15 defa toplanmıştır. Normal şartlarda yılda iki defa toplanması gerekiyordu. Bu durumda 30 defa toplanması gerekli Aksakallar Konseyi 15 senede 15 defa toplanmıştır. Bu toplantılardan 5'ine Türkiye ev sahipliği yapmıştır. 2011-İstanbul, 2012-İzmir, 2013-Eskişehir-2015-İstanbul ve 2022-İstanbul. Azerbaycan 3 defa ev sahipliği yapmıştır. 2012 Bakü, 2014 Bakü ve 2015 Gebele. Kırgızistan 2 defa ev sahipliği yapmıştır. 2013 Bişkek ve 2022 Bişkek. Kazakistan 2 defa2010 Astana ve 2016 Astana ev sahipliği yapmıştır. Özbekistan Semerkantta 2023 yılında ve Türkmenistan Aşkabad'da 2024 yılında ev sahipliği yaparak Aksakallar Konseyini toplanmıştır. 2012, 2014, 2015 ve 2022 yıllarında yılda 2 defa Aksakallar konseyi tüzükte belirtildiği şekliyle toplanmıştır. 2017-2020 yılları arasında Aksakallar Konseyi toplantıları yapılmamıştır. Toplantıların sadece 12 tanesi hakkında ayrıntılı bilgiye sahibiz.

Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan başlangıçtan itibaren bütün Aksakallar Konseyine temsilci göndermişlerdir. Özbekistan ve Türkmenistan 2022 yılından itibaren bu konseye dahil olmuştur. 2023 yılında KKTC ve Macaristan özlemci üyesi sıfatıyla konseye dahil olmuşlardır. 16. Dözenlenecek olan Aksakallar Konseyinin Macaristan'da 16. Düzenlenmesi yönünde karar alınmıştır. Konseylere genel sekreter olarak Halil Akıncı 5 defa, *Baghdad Amreyev* 2 defa, Ramil Hasanov 3 defa, Kubanıçbek Omuraliyev 2 defa görev yapmıştır.

Türkiye Aksakallıları: Bu süreçti 2011 yılında 2021 yılına kadar Prof.Dr. Mustafa İSEN (Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri-Türkiye Cumhuriyeti milletvekili) Türkiye Aksakallısı olarak toplantılara katılmıştır. 2021 yılında Aksakallar Konseyi yönetmeliği değiştirilmiş ve bundan sonraki toplantılarda Türkiye Cumhuriyeti'nin aksakallısı olarak Binali YILDIRIM görevlendirilmiştir. Halen görevi devam etmektedir. Toplamda 15 yıllık süre içerisinde 2 farklı kişi bu görevi ifa etmiştir.

Azerbaycan Aksakallıları: Toplantıda Azerbaycan Aksakallar Konseyinin kuruluşundan itibaren temsilci bulundurmuştur. Üçüncü Aksakalılar toplantısında Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı *Budag Budagov,* Dördüncü Aksakallar toplantısında Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkan yardımcısı ve milletvekili *Fattah Heydarov*, Altıncı Aksakkalr toplantısında Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov*, Yedinci Aksakallar toplantısında Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov,* sekizinci Aksakallar toplantısında Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov,* Dokuzuncu Aksakallar toplantısında Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov,* Onuncu Aksakallar toplantısında Azerbaycan'ı temsilen Azerbaycan Cumhuriyeti Aksakallar Şurası Başkanı, milletvekili *Fattah Heydarov,* On ikinci Aksakallar toplantısına Azerbaycan Aksakalı *Hasan Hasanov,* On üçüncü Aksakallar toplantısına Azerbaycan Cumhuriyeti Eski Başbakanı ve Dışişleri Bakanı *Hasan Hasanov,* On dördüncü Aksakallar toplantısına Azerbaycan Aksakalı Hasan Hasanov. Toplamda 15 yıllık süre içerisinde 3 farklı kişi bu görevi ifa etmiştir.

Kazakistan Aksakallıları: Toplantıda Kazakistan Aksakallar Konseyinin kuruluşundan itibaren temsilci bulundurmuştur. Üçüncü Aksakalılar toplantısında Kazakistan'ı Kazakistan Avrasya Milli Üniversitesi Türkoloji Bölüm Başkanı Şirinbek *Koylıbayev*, Dördüncü Aksakallar toplantısında Kazakistan adına Türk Akademisi Başkanı *Şakir İbrayev,* Altıncı Aksakallar toplantısında Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senator *Adil Ahmetov,* Yedinci Aksakallar toplantısında Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov,* sekizinci Aksakallar toplantısında Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov*, Dokuzuncu Aksakallar toplantısında Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov,* Onuncu Aksakallar toplantısında Kazakistan'ı temsilen Kazakistan adına Eski Senatör *Adil Ahmetov,* On ikinci Aksakallar toplantısına Kazakistan

Aksakalı *İkram Adyrbek,* On üçüncü Aksakallar toplantısına Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Senatosu Senatörler Konseyi Üyesi ve Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Kamu Konseyi Üyesi *Ikram Adyrbek,* On dördüncü Aksakallar toplantısına Kazakistan Aksakalı *İkram Adırbek.* Toplamda 15 yıllık süre içerisinde 4 farklı kişi bu görevi ifa etmiştir.

Kırgızistan Aksakallıları: Toplantıda Kırgızistan Aksakallar Konseyinin kuruluşundan itibaren temsilci bulundurmuştur. Üçüncü Aksakalılar toplantısında Kırgızistan'ı Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov,* Dördüncü Aksakallar toplantısında Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov,*Altıncı Aksakallar toplantısında Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov,* Yedinci Aksakallar toplantısında Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Eski Devlet Sekreteri *İshanbay Abdurazakov,* sekizinci Aksakallar toplantısında Kırgızistan'ı temsilen Kırgız Cumhuriyeti Milli Yazarı Sayın Beksultan Zhakiev, Dokuzuncu Aksakallar toplantısında Kırgızistan Aksakalı Beksultan Zhakiev'e vekaleten Kırgız Cumhuriyeti Bakü Büyükelçisi Aydjigit Buranov, Onuncu Aksakallar toplantısında Kırgızistan adına Milli Yazar *Beksultan Zhakiev,* On ikinci Aksakallar toplantısına Kırgızistan Aksakalı *Medetkhan Sehrimklov*, On üçüncü Aksakallar toplantısına, On dördüncü Aksakallar toplantısına Kırgızistan Aksakalı *Medethan Şerimkulov.* Toplamda 15 yıllık süre içerisinde 6 farklı kişi bu görevi ifa etmiştir.

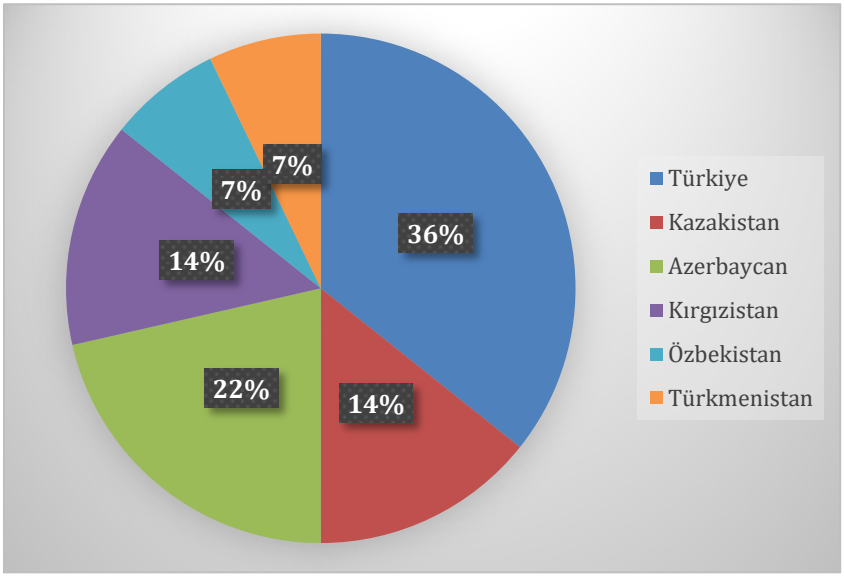
Özbekistan Aksakallıları: On ikinci Aksakallar toplantısına Özbekistan Aksakalı *Bakhtiyor Sayfullahev,* On üçüncü Aksakallar toplantısına Özbekistan Cumhuriyeti Âli Meclisi Gençlik, Kültür ve Spor Senatosu Komisyonu Başkanı *Bakhtiyor Sayfullayev,* On dördüncü Aksakallar toplantısı Özbekistan'ın başkenti Semerkantta yapıldı.

Türkmenistan Aksakallıları: Türkmenistan Nisan 2022'den bu yana Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi üyesidir. On üçüncü Aksakallar toplantısına Dünya Türkmenleri İnsani Yardım Derneği Başkan Yardımcısı ve *Gurbanguly Berdimuhamedov* Hayır Kurumu İcra Direktörü *Rejep Bazarov,* On dördüncü Aksakallar toplantısına gözlemci üye olarak Türkmenistan temsilcisi *Recep Bazarov*, On beşince Aksakallar toplantısı Türkmenistan'ın başkenti Aşkabad'da yapıldı

KKTC Aksakallıları: On dördüncü Aksakallar toplantısına Gözlemci üye olarak KKTC Aksakalı Tansel Fikri

Macaristan Aksakallıları: On dördüncü Aksakallar toplantısına Macaristan gözlemci üye olarak Aksakalı Attila Tilki

Aksakallar Konseyinin Toplandığı Ülkelerin Yüzdesi

Toplantıları % 36'sı Türkiye'de, % 22'si Azerbaycan'da, %14 'ü Kazakistan ve Kırgızistan'da ve % 7'si Özbekistan ve Türkmenistan'da yapılmıştır.

Toplantılarda Ele Alınan Konular;

Daha çok Türk kültürü ile alakalı konular ele alınmıştır. Kültür bir milleti millet yapan, geçmişten günümüze nesilden nesile taşınan ve o milletin diğer milletlerden farklı kılan değerlen bütünüdür. Bu bağlamda konseyde Türk dili, Türk tarihi, Türk coğrafyası gibi konular değerlendirilmiştir. Türk dünyasında ortak alfabe kullanılması, bütün Türk dünyasında okullara giden öğrencilere ortak tarih ders kitaplarının okutulması amacıyla tarih kitaplarının yazılması, Dünya Kültür mirası listesi için öneri olarak sunulacak Türk eserlerinin listesinin belirlenmesi, Türk konseyinin logosunun oluşturulması ve bütün Türk dünyasında yayınlanacak ortak bir Tv kanalının oluşturulması yönünde tavsiye kararları alınmıştır. Türkçe konuşan ülkelerde devletlerarası münasebetler ve eğitim hususunda Türk üniversiteleri arasında işbirliğinin daha fazla artırılması yönünde çalışmalar yapılması (Orkun Değişim Programı) yönünde kararlar alınmıştır. Bunun yanı sıra ekonomik işbirliği konusunda ada adımlar atılması gerektiği yönünde tavsiye kararları sunulmuştur. Aksakallar Konsey toplantılarının düzenli yapılması ve bu alınan tavsiye karaları uyarınca dünyada var olan bütün Türk devletlerinin burada temsilcilerinin bulunması arzulanmaktadır.

KAYNAKÇA

2017 Annual Repor (Türk Keneşi(Turcic Council), s..13 Erişim: https://www.turkicstates.org/assets/pdf/yayinlar/turk-konseyi-2017-faaliyet-raporu-8-tr.pd

Akar, Kaan, (2018), *XI. -XIX. Yüzyıllar Arasında Türkistan Türk Devletlerinde Kullanılan Ünvan ve Istılahlar*, İstanbul üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul.

Akçapa, Mevlüt(2023), , Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü Ve Yarını Erişim:, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Mart 2023, 11(34), 473-491(s.486)

Cəfərov, Cəfər -Cəlal Allahverdiyev, Təhsil Tariximizdən: İrəvan Pedaqoji Məktəbi, Bakı 2017.

Erkiner Hakkı Hakan - İlayda Eray(2022), Uluslararası Hukuk Bakımından Bir Uluslararası Örgüt Olarak Türk Devletleri Teşkilatı, Güv. Str. Derg. 2022, Türk Devletleri Teşkilatı Özel Sayısı: 217-250.

https://beyazgazete.com/haber/2022/2/11/koronavirus-sonrasi-ilk-toplanti-erdogan-turk-devletleri-teskilati-aksakallar-konseyi-heyeti-ni-kabul-etti-6424733.html

https://haber.tgrthaber.com.tr/politika/binali-yildirimin-aksakalli-anisi-guldurdu-2826406

https://tdk.gov.tr/icerik/basindan/14-aksakallar-konseyi-toplantisi-ozbekistanda-yapildi/

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-kenesi-8-toplantisi-biskekte-duzenlendi_246

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-kenesi-altinci-toplantisi-eskisehirde-yapildi_31

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-kenesinin-7-toplantisi-almatida-yapildi_189

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-konseyi-2-toplantisi-istanbulda-duzenlendi_152

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-konseyi-3-toplantisi-bakude-duzenlendi_110

https://turkicstates.org/tr/haberler/aksakallar-konseyi-4-toplantisi-izmirde-yapildi_84

https://turkicstates.org/tr/haberler/turk-devletleri-teskilati-aksakallar-konseyi-istanbulda-toplandi_2456

https://turkicstates.org/tr/haberler/turk-devletleri-teskilati-aksakallar-konseyi-biskekte-toplandi_2589

https://turkicstates.org/tr/haberler/turk-kenesi-aksakallar-kenesi-9-toplantisi-azerbaycanin-gebele-sehrinde-duzenlendi_515

https://turkicstates.org/tr/haberler/turk-kenesi-aksakallar-kenesi-10-toplantisi-istanbulda-conrad-otelde-baslamistir_689
https://turkmenportal.com/tr/blog/75209/ashkabatta-tdt-aksakallar-konseyi-15-toplant%C4%B1s%C4%B1-yap%C4%B1ld%C4%B1
https://turkmenportal.com/tr/blog/75218/gurbangul%C4%B1-berdimuhamedov-tdt-bunyesinde-ish-birli%C4%9Fini-gelishtirmeye-yonelik-onerilerde-bulundu
https://www.gazetegercek.com.tr/yazarlar/uzeyir-biyikli/yasayan-aksakallilar/26033/
https://www.haberinioku.com/yazarlar/murat-gulsan/aksaclilar-turk-tarihinin-olmazsa-olmazlari/28008/
https://www.kamudannethaber.com/yazarlar/yasar-yenicerioglu-meb-emk-sb-md-tes-eski-gnl-skr/aksakallar-konseyi/1649/
https://www.kamudannethaber.com/yazarlar/yasar-yenicerioglu-meb-emk-sb-md-tes-eski-gnl-skr/aksakallar-konseyi/1649/
https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa;
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715-2-1.pdf
https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/3889
https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/turk-devletler-teskilati-tdt-15-aksakallar-koseyi-toplantisi-turkmenistanin-b/65f00a355b280501c7b6a163
https://www.turkicstates.org/tr/haberler/turk-devletleri-teskilati-aksakallar-konseyi-semerkantta-toplandi_3088
https://www.turkicstates.org/tr/haberler/turk-devletleri-teskilati-aksakallar-konseyi-askabatta-duzenlendi_3228
https://www.yenicagri.com/turk-konseyi
https://www.yenicagri.com/turk-konseyi
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=&v_donem=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=TEZKERELER&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=26801&v_gelecek_sayfa=26601&v_kullanici_id=17606387
İpek,Cemil Doğaç(2017)*, Frankofoni İle Türk Konseyi'nin Mukayesesi,* Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Trabzon.
Kiyat, Arzu, Kırgız toplumunda aksakal. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2023, 12(3), 957-967.
Mustofaev , Murodjon(2022) , The Organization of Turkic States: A New Approach to Global and Regional Challenges, Perceptıons Journal Of Internatıonal Affaırs Spring-Summer 2022 Volume XXVII Number 1, s.117.
Okyar, Onur , Türkeli'nde Güvenlik Ve Refahın Artırılması: Keneş-İ Dervişan Modeli, Sutad, Bahar 2018; (43): 409-422
Selçuk, Hava(2020), *Selengeden Tunaya türk Kültür Tarihine Dair Notlar,* Çizgi yayınevi, Konya 2020.
Yerlan Karin, (2015), The Evolutıon Of Turkıc Integratıon: An Instıtutıonal Foundatıon For Interstate Relatıons, Fıfth Summıt Of The Turkıc Councıl: A Rısıng Actor In Regıonal Cooperatıon In Eurasıas.s.43.Erişim:https://www.turkicstates.org/assets/pdf/yayinlar/5-zirvesinde-turk-konseyi-ingilizce-ozel-yayin-3-tr.pdf
(internet erişimleri 5-14 Nisan 2024)